

Gyakran ismételt kérdések a jogállamisággal kapcsolatban

Gyakori hiedelmek eloszlátása

Gyakran ismételt kérdések a jogállamisággal kapcsolatban

Gyakori hiedelmek eloszlátása

Európában néhány politikus, jellemzően lengyel és magyar kormánypárti politikusok, megkérdőjelezik a jogállamiság körül kialakult fogalmakat. A jogállamiság az a keret, amely garantálja a kormányok elszámoltathatóságát és az állampolgárok egyenlő jogait. Úgy tesznek, mintha a jogállamiság csupán egy divatos frázis volna, és azt állítják, hogy csak egy politikai eszköz arra, hogy őket és politikai agendájukat indoklás nélkül a célkeresztbe állítsák. Ezek az állítások tele vannak hiedelmekkel, hazugságokkal és féligazságokkal, amelyek hátráltatják az uniós jogállamiságról folytatott konstruktív vitákat.

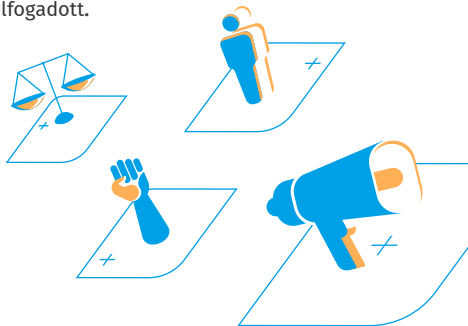
A Democracy Reporting International és a Meijers Committee összefogott, hogy segítsen a jogállamiságról szóló vitákba bekapcsolódó politikusoknak, újságíróknak és egyéb szereplőknek, hogy könnyebben kiismerjék magukat ezen az ingoványos talajon. Ezek a kártyák – melyek a jogállamiságról szóló gyakran ismételt kérdéseket tartalmazzák – segítenek abban, hogy tisztázzák a tényeket és készenálljanak azon mítoszok eloszlátására, melyeket egyes politikusok a jogállamiság fogalma köré építettek.

1 Miért olyan fontos az Unió számára a jogállamiság biztosítása?

A **jogállamiság** elengedhetetlen az Unió működésének minden aspektusa szempontjából. Előfeltétele annak, hogy a tagállamok teljesíthessék az Unió felé fennálló kötelezettségeiket, továbbá annak is, hogy az Unió állampolgárai és vállalkozásai jogosultságaikkal élhessenek. Ha például az állampolgárok úgy döntenek, hogy másik országban tanulnak vagy vállalnak munkát, vagy ha egy vállalkozás egy másik tagállamban fektet be, biztosnak kell lenniük afelől, hogy az uniós jogot ott is ugyanúgy alkalmazzák. Éppen ezért a jogállamiság biztosítása kifejezett csatlakozási követelmény, amelyet minden tagállam elfogadott.

A **demokrácia**, az **emberi jogok** és a **kisebbségek védelme** mellett ez az uniós tagállammá válás negyedik politikai feltétele (az 1993-as koppenhágai kritériumok szerint).

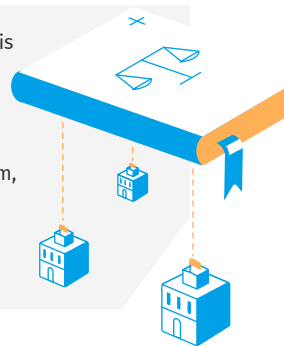
Az államok csak akkor folyamodhatnak uniós tagságért, ha ezeket a feltételeket elfogadják (az Európai Unióról szóló szerződés 49. cikke).

2 Mit értünk a „jogállamiság” alatt?

A jogállamiság világos és pontos jelentéssel bíró jogi alapvetés. Nem egy homályos, vagy kizárólag politikai koncepcióról van szó. A jogállamiság megköveteli, **valamennyi közhatalmi szerv kizárólag jogi korlátok között**, a demokrácia értékeivel összhangban és az alapvető jogok tiszteletben tartásával, független és pártatlan bíróságok felügyelete mellett járjon el. A jogállamiság olyan elveket foglal magába, mint:

- (a) a törvényesség, amely az átlátható, elszámoltatható, demokratikus és plurális törvényhozási eljárást jelenti;
- (b) a jogbiztonság, vagyis a jogszabályok hatásának kiszámíthatósága;
- (c) a végrehajtó hatalom önkényességének tilalma;
- (d) a független és pártatlan bíróságok által biztosított hatékony bírói jogvédelem, ideértve az alapvető jogok tiszteletben tartását is;
- (e) a hatalmi ágak szétválasztása;
- (f) a törvény előtti egyenlőség.

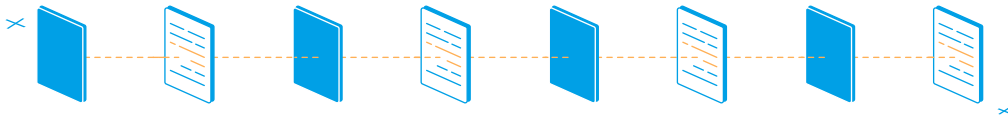

A jogállamiság fenti komponenseinek mindegyike **elengedhetetlen**.

3 Hol jelenik meg a jogállamiság?

Az Európai Unióról szóló szerződés (melyet az összes uniós tagállam ratifikált) 2. és 7. cikke előírja, hogy minden tagállam kötelező érvényű jogi és politikai kötelessége, hogy megfeleljen a jogállamiság elveinek. A 7. cikk lehetővé teszi a többi tagállam számára, hogy a jogállamiság elveit be nem tartó tagállamot elszámoltassák.

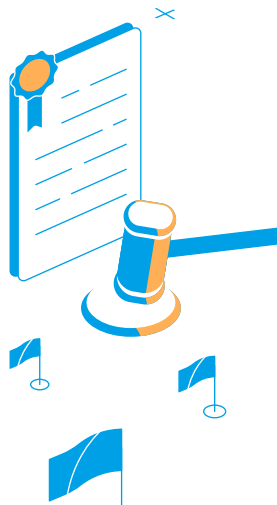
A jogállamiság elengedhetetlen elemeit különféle, jogilag kötelező érvényű uniós jogszabályok határozzák meg. Ezek közül a legújabb a 2020/2092 rendelet (az uniós költségvetés védelmét szolgáló általános feltételrendszerről). Ezt a rendeletet az Unió minisztereiből álló Miniszterek Tanácsa és a tagállamok állampolgárai által megválasztott Európai Parlament fogadta el. Ezek az elemek minden tagállam alkotmányában és jogszabályaiban, az Emberi Jogok Európai Egyezményében és az ENSZ összes uniós tagállam által ratifikált emberi jogi szerződéseiben is megjelennek.

4 Ki határozza meg a jogállamiságot?

A jogállamiság **nem egy kívülről kényszerített fogalom**. Alapvető elemeit maguk a tagállamok **fektették le nemzeti-, valamint az általuk megtárgyalt és elfogadott uniós jogszabályokban és nemzetközi szerződésekben**. Bizonyos esetekben az uniós jogalkotó – az Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (Miniszterek Tanácsa) – kiválasztja azokat a jogállamisági komponenseket, amelyek különösen relevánsak egy adott szakpolitikai terület kapcsán.

Az Európai Unió Bírósága és az Emberi Jogok Európai Bírósága adott esetekben a jogállamiság elemeinek kötelező érvényű értelmezését adja meg. Az uniós jog alkalmazásakor, illetve értelmezésekor a nemzeti bíróságokat kötik az Európai Unió Bíróságának ítéletei. A releváns jogállamisági elemek tekintetében az Európai Unió Bírósága pedig az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítéleteit is figyelembe veszi.

5 Mi a különbség a jogállamiság, a demokrácia és az emberi jogok között?

A demokrácia olyan rendszer, amelyben szabad és tisztességes választásokat tartanak, amelyeken az állampolgárok képviselőket választanak az állami és közhatalom gyakorlása céljából. Az emberi jogok az egyének (állampolgárok és nem állampolgárok) jogai, amelyek az állami hatalom gyakorlását korlátozzák. Noha a fenti fogalmak jelentése eltérő, **egymást kölcsönösen erősítik, és összefüggnek egymással**. Az emberi jogok, mint például a szavazáshoz és a megválaszthatósághoz való jog, továbbá a bírósághoz fordulás joga egyértelműen kifejezik és tartalommal töltik meg a demokrácia és a jogállamiság fogalmát.

A pártatlan és független bíróságokat megkövetelő jogállamiság nélkül az emberi jogok és a politikai hatalom korlátozása a demokráciában csak üres ígéretek lennének.

Jó példa erre, hogy a 2020-as amerikai elnökválasztás előtti és utáni hónapokban milyen fontos szerepet töltöttek be a független bíróságok.

6 Beleavatkozik az EU a nemzeti szuverenitásba akkor, amikor fellép a jogállamiság ügyében?

Az EU lényegében a szuverenitás egybevonásáról szóló kísérlet. Az unió tagállamai szuverenitásukat gyakorolták akkor is, amikor a nemzeti jogukban, az uniós jogban és a kötelező érvényű nemzetközi szerződésekben lefektették a jogállamiság alapvető elemeit. Miután ezt megtették, nem válogathatják ki egyoldalúan, hogy mely uniós jogokat és kötelezettségeket fogják érvényesíteni, és melyeket nem.

Az EU létrehozásakor szándékosan döntöttek úgy, hogy az unió politikai intézményei és független bírósága felhatalmazást kapnak arra, **hogyan nyomon kövessék a jogállamiság uniós jog által lefedett kötelező érvényű alapelveit.** Azzal, hogy a tagállamok jogalkotói és bírói hatásköröket adtak az unió intézményeinek, szuverenitásuk egy részét megosztották az EU-val.

7 Bírálhatja az EU azt, hogytagállamai hogyan szervezik meg saját bírói hatalmi águkat, tekintettel arra, hogy milyen sokféle elfogadott rendszer létezik?

Az, hogy a bírákat hogyan nevezik ki, léptetik elő vagy részesítik fegyelmi eljárásban, az egyes tagállamok között jelentősen eltér. Ugyanakkor az Európai Unióról szóló szerződés 19. cikke lefekteti azokat a minimális alapkövetelményeket, amelyek mentén a tagállamoknak nemzeti bíróságaik által hatékony jogi védelmet kell biztosítaniuk állampolgáraik, magánszervezeteik és vállalkozásaik számára. A cikkely nagyon sok mozgásteret biztosít abban a tekintetben, hogy ezt az eredményt hogyan lehet elérni.

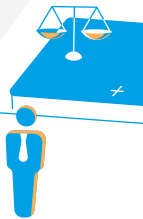
Az Európai Unió Bírósága ezt a követelményt az olyan, már fennálló normák mentén értelmezi, amelyek megkövetelik, hogy **a bírák más államhatalmaktól függetlenek, az előttük álló felek tekintetében pedig pártatlanok legyenek.** Ahhoz, hogy a bírák hatékony jogvédelmet nyújthassanak, védelemben kell részesíteni őket korai nyugdíjazással, vagy szakmai tevékenységükkel össze nem függő, a végrehajtó hatalomtól nem független testület általi elbocsátásukkal szemben.

8 A végrehajtó hatalom nem veszi részt rendszeresen az uniós tagállamok bírónak kinevezésében?

A végrehajtó hatalom gyakran részt vesz a bírák kinevezésében, de erről nem egyedül dönt. Ezen hatásköröit jellemzően független igazságszolgáltatási tanácsokkal vagy bírákat, jogászokat és egyetemi professzorokat alkalmazó kinevező testületekkel együtt gyakorolja.

Például Máltán a miniszterelnököt kinevezési döntéseiben tanácsadóként a Bírői Kinevező Bizottság támogatja, amely ellenőrzi és értékeli a jelölteket. Nemrégiben egy Máltával kapcsolatosan meghozott ítélete kapcsán az Európai Unió Bírósága úgy ítélte meg, hogy egy ilyen bizottság **az eljárást objektívebbé teheti, az kevésbé lesz átpolitizálva – de csak akkor, ha a függetlenségét garantáló intézményi garanciák érvényesülnek**. Kifejtette, hogy a hatékony bírói jogorvoslathoz való jog hogyan szab korlátokat a miniszterelnök bírói kinevezésekbe való beleszólásának.

Egyéb garanciák, amelyek megakadályozzák, hogy a politikusok jogellenesen avatkozzanak bele a bírói kinevezésekbe lehetnek például a kötelező konzultációk bizonyos bíróságok bíráival, több politikai párt bevonása, és a döntéshozatali folyamatok átláthatósága.

9 Miért fontos, hogy az uniós állampolgárok minden EU-s tagállamban törődjenek a jogállamisággal?

Az EU nem csak egy közös piac, hanem értékközösség és állampolgárainak egyúttal jogosultságok forrása is egyben (az Európai Unióról szóló szerződés 2. cikke). Ahhoz, hogy ezt az ígéretet teljesíteni lehessen, fontos, hogy minden uniós tagállam működő liberális demokrácia maradjon, amely betartja a jogállamiság alapelveit. Ha az EU ezt nem biztosítja, akkor a más uniós tagállamokban munkát vállaló, élő illetve befektető polgárok nem lehetnek biztosak afelől, hogy bizonyos, az Unió által garantált jogukat tiszteletben tartják.

Emellett a jogállamisági problémák aláássák a tagállamok közötti együttműködéshez szükséges kölcsönös bizalmat is.

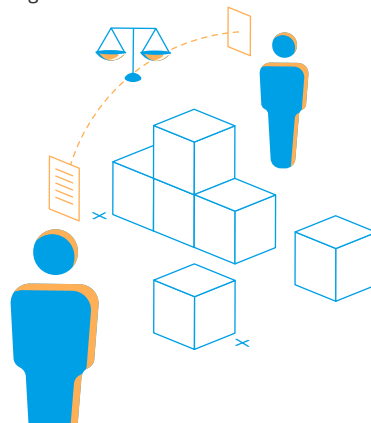
Például, ha egy tagállam bírói függetlensége **már nem garantált**, akkor a más tagállamokban működő bíróságok a szóban forgó tagállamban **nem tudnak letartóztatni** súlyos bűncselekményeket elkövető bűnözőket, illetve **az ilyen bűnözőket nem tudják átadni** az adott tagállamnak. Továbbá az ilyen tagállamok által kibocsátott házasságfelbontást máshol nem tudják elfogadni, ami az uniós polgárok életét közvetlenül érinti.

10 Miért számít az uniós vállalkozások szempontjából, hogy minden EU-s tagállamban megvalósuljon a jogállamiság?

A jogállamiság, különösen a bünvádi eljárások során független bíróság általi hatékony lefolytatása **a vállalkozás elengedhetetlen feltétele**. Ez biztosítja a szerződések megkötéséhez és az esetleges vitás kérdések kezeléséhez szükséges **biztonságos, kiszámítható és méltányos környezetet**.

Ha egy uniós tagállamban súlyos jogállami deficit lép fel, akkor az uniós székhelyű vállalatok, a részvényesek és a vásárlók elvesztik ezeket a fontos előnyöket. Ha a közbeszerzési folyamatok korruptak és a csalárd tevékenységek feltárására nem indítanak vizsgálatot, illetve nem történik észszerű vádemelés, akkor egy adott versenyképes vállalat nem tudja kihasználni az uniós belső piacának előnyeit. Az áruexportőr problémákba ütközhet, ha a szerződésével kapcsolatban felmerülő vitás kérdésben nem független bíróság dönt.

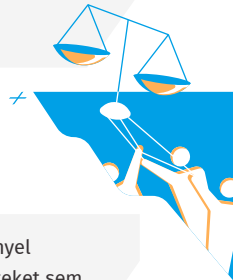
11 Magyarország és Lengyelország mindig is betartotta az Európai Unió Bíróságának határozatait, nem?

Magyarország és Lengyelország jelenlegi kormányai számos alkalommal **megtagadták** az EU Bírósága által hozott ítélet betartását.

Például Lengyelországban továbbra is működik a Legfelsőbb Bíróság Fegyelmi Kamarája, amely fegyelmi eljárást indíthat folytathat le a bírák ellen az általuk meghozott ítéletek miatt – ez egyértelműen sérti az EU Bíróságának C-791/19 ügyében 2021. július 15-én hozott ítéletét, továbbá a C-204/21 ügyben hozott ideiglenes határozatát.

Andrzej Duda elnök 2022. februári előterjesztése a kamara felosztatására nem kezelte megfelelően a problémának a Bíróság által azonosított gyökereit, ideértve a **Nemzeti Igazságügyi Tanács átpolitizálódását is**. Ezért még ha törvény is születne erről a javaslattól, az sem tenne eleget a megfogalmazott követelményének.

Magyarország sem tartotta be a Bíróság több ítéletét, például az átláthatósági törvénnyel kapcsolatos C-78/18-es és a menedékkérők védelmével kapcsolatos C-808/18-as ítéleteket sem.

Lengyelországban nem az igazságszolgáltatási reform segített elmozdítani helyükről a kommunista időszak alatt kinevezett bírakat?

Míg a Jog és Igazságosság (PiS) vezette kormány szerint korábban a lengyel igazságszolgáltatásban a kommunista bírák voltak túlsúlyban, addig azoknak csak kis százaléka kezdte a karrierjét 1989 előtt. Minden 1972 előtt született lengyel bírát **átvilágítottak** – ilyenkor megnézik, hogy az illető a kommunista kormány ideje alatt együttműködött-e a titkosszolgálattal. A PiS-kormány nem tudott azonosítani egyetlen olyan, még aktív bírát sem, aki a kommunizmusban **nem tartotta be az igazságügyi etika alapelveit**.

Ezzel szemben 2019-ben Duda, a PiS színeiben politizáló elnök Stanisław Piotrowiczet (egy korábbi PiS-es parlamenti képviselőt) is felesketett a lengyel alkotmánybíróságba, aki a kommunizmusban ügyészként dolgozott, és az **ellenzéki disszidensek ellen zajló perekben is részt vett**. Piotrowicz egyike volt továbbá azon bírának, akik kijelentették, hogy az Európai Unió Bíróság döntései a lengyel alkotmánnyal **ellentétesek**.

13 Nem a lengyel reformok javították a lengyel igazságszolgáltatási rendszer minőségét és hatékonyságát?

A 2015-től kezdődően megvalósított igazságszolgáltatási reformok nem mozdították elő sem az igazságszolgáltatás hatékonyságát, sem annak digitalizációját, a lengyel bíróságok eljárásai pedig nem lettek rugalmasabbak, illetve felhasználóbarátabbak.

Széles körben elismert, hogy a sokáig elhúzódó eljárások rendszerszintű problémát jelentenek.

A polgári peres és büntetőjogi eljárások hossza miatt Lengyelország továbbra is az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának „fokozott felügyelete” alatt áll. A lengyel igazságügyi minisztérium szerint 2015 és 2020 között a rendes bírósági eljárások átlagos hossza 4,2 hónapról 7 hónapra nőtt. A WJP jogállamisági index (World Justice Project Rule of Law Index) is jelzi a polgári jogi eljárások 2015 óta tartó lassulását, továbbá a büntető igazságszolgáltatás időszerűségének és hatékonyságának romlását: a legrosszabb mutatókat 2021-ben mérték. **Lengyelország stabilan a régiós rangsor alsó felében helyezkedik el.**

Az igazságszolgáltatási tanácsok politikai szempontok alapján történő kinevezése nem elfogadott eszköz arra, hogy ezeket a tanácsokat demokratikusan elszámoltathatóbbá tegyük? Ha ez így van, akkor miért bíráljuk Lengyelországot?

Míg a politikai szempontok alapján történő kinevezések az igazságszolgáltatási tanácsokban egy bizonyos pontig védhetők, addig a lengyel kormány a majdnem teljes mértékig politikai testület felé mozdult el: a Nemzeti Igazságszolgáltatási Tanács 25 tagjából 23 vagy maga is politikus, vagy pedig politikusok által megválasztott tag.

Ahogy két európai bíróság is kiemelte, ez aláássa a Tanács politikai hatóságoktól való függetlenségét, továbbá azon képességét, hogy megakadályozza a bírák politikai okokból történő kinevezését, illetve felmentését.

Lengyelországban a politikai beavatkozás kockázata magasabb, mint az Unió bármely más országában, mivel nem a bírák, hanem a politikusok válogatják ki a Tanács bírói tagjait. A nem bírói tagok (akik politikusok, nem pedig jogászok vagy egyetemi professzorok, mint Olaszországban vagy Franciaországban) többpártiságának hiánya ezt a kockázatot tovább növeli. A lengyel tanácsnak az Igazságszolgáltatási Tanácsok Európai Hálózatában való tagságának felfüggesztése szintén rámutat arra, hogy széles körű konszenzus uralkodik a lengyel tanács függetlenségének hiányáról.

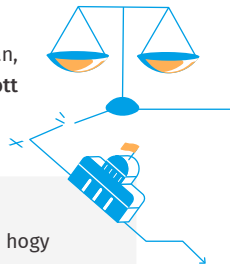
15

Nem Lengyelország az egyetlen, ahol az igazságszolgáltatási tanácsok bíró tagjait a parlament választja meg. Miért pont Lengyelországot szemelték ki maguknak az Unió intézményei?

Az Unió azon tagállamaiban, ahol igazságszolgáltatási tanácsot állítottak fel, a bírói tagokat jellemzően a bírák javasolják és választják meg. Ez történik például Olaszországban, Franciaországban és Portugáliában. **Ez a típusú választási módszer széles körben elfogadott eszköz arra, hogy csökkentsék az átpolitizálódás kockázatát**, és az Európa Tanács ezt ajánlja minden állam számára.

A Spanyol Igazságszolgáltatási Tanács kivételt jelent, mert bírói tagjait kizárólag bírák javasolják, majd pedig a parlament választja meg őket. Spanyolországot felszólították, hogy változtasson annak érdekében, hogy a Tanács ne legyen ilyen mértékig kitéve az átpolitizálódás lehetőségének.

Így nem Lengyelország az egyetlen uniós tagállam, amelyet e vonatkozásban kritika ér. Fontos kiemelni, hogy a bírák szerepe a bírói tagok megválasztásában **Lengyelországban még korlátozottabb**, mint Spanyolországban, mivel csak a jelöltek előzetes kiválasztásába szólhatnak bele.

16 Nem inkább arról van szó, hogy igazságszolgáltatási reformjaik értékelésekor Lengyelországgal és Magyarországgal szemben kettős mércét alkalmaztak?

A jelenleg hatalmon lévő lengyel és magyar kormányok azt állítják, hogy az Unió a jogállamiság kérdésében kettős mércét alkalmaz – azzal érvelnek, hogy egyes uniós szakpolitikák alól más tagállamok is kivonják magukat illetve megvédik nemzeti jogszabályaik szuverenitását, ugyanakkor őket ezért nem éri bírálat. **Ez az összehasonlítás hibás.**

Míg az olyan területeken, mint a védelem, bevándorlás és menedékkérelmek, illetve bűnüldözés, az uniós tagállamok dönthetnek úgy, hogy nem működnek együtt, addig **az elfogadhatatlan, hogy bármely tagállam úgy döntsön, hogy az uniós jog szerinti alapvető kötelezettségeinek (ide tartozik a bíróságok függetlensége is) ne tegyen eleget.**

Ennek értelmében Magyarországot és Lengyelországot **senki sem szemelte ki.** A két európai bíróság már más államokkal szemben is hozott hasonló ítéletet. Azonban Lengyelország és Magyarország ellen a törvényeik rendszerszintű hibái és a bírói függetlenséget aláásó gyakorlataik miatt ez több alkalommal történt meg.

17 Magyarország Országos Bírói Tanácsának tagjait bírák választják meg. Ez nem elég ahhoz, hogy garantáljuk a bírói függetlenséget?

Magyarországon az igazságszolgáltatási adminisztrációval kapcsolatban az Országos Bírószági Hivatal (OBH) elnöke – aki politikai kinevezéssel, kilenc éves mandátummal kerül a hivatal élére – **kiterjedt hatáskörrel rendelkezik**. Hatásköre jellemzően az igazságszolgáltatási tanácsok feladatkörébe tartozó területekre is kiterjed, mint például a bírák kinevezésére, előléptetésére, kirendelésére, illetve áthelyezésére.

A magyar Országos Bírói Tanács (OBT) **ezt a túlzottan kiterjesztett hatáskört nem tudja ellensúlyozni**. A bírák és a bíróságok elnökeinek kinevezésében csak korlátozott szerepe van, és nincs joga ahhoz, hogy a törvényhozás kapcsán tanácsadói szerepet vállaljon.

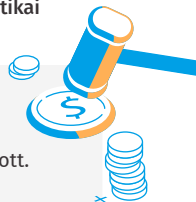
A politikai hatalmi ág az OBT aggályait és jogorvoslati kérelmeit nem veszi figyelembe, ezzel pedig **nem teszi lehetővé számára, hogy megfelelő felügyeletet gyakorolhasson az OBH elnöke felett**. Ebben a tekintetben az OBT a más uniós tagállamokban működő, hasonló szervezetektől különbözik, mivel utóbbiak képesek arra, hogy a politikai szereplőket hatékonyan ellenőrizzék és ellensúlyozzák. A fennálló intézményi kialakítás **a magyar bírákat a politikai nyomás veszélyének teszi ki, ami függetlenségüket veszélyezteti**.

18 Melyek a főbb hasonlóságok és különbségek a lengyel és magyar igazságügyi reformok tekintetében?

A lengyel és a magyar politikusok az igazságügyi korporativizmusra és korrupcióra, valamint az igazságszolgáltatás demokratikus legitimációjának hiányára hivatkoztak, **hogy igazolják a politikai hatóságok megnövekedett szerepét**. A két ország kissé eltérő utat választott a reformokhoz.

Magyarországon Orbán Viktor miniszterelnök kormánya az Országos Bírói Tanácsot állította félre azzal, hogy hatáskörét komolyan lecsökkentette, a politikai kinevezéssel rendelkező Országos Bírói Hivatal elnökének pedig túlzottan kiterjedt hatásköröket adott.

Lengyelországban a PiS kormány a Nemzeti Igazságszolgáltatási Tanácsot úgy ejtette foglyul, hogy politikai kinevezettekkel töltötte fel.

A **bírói függetlenséget végső soron mindkét megközelítés veszélyezteti**. Mindkét rendszerben a politikusok illetve a politikai úton kinevezett tisztviselők (Lengyelországban az igazságügy-miniszter, Magyarországon az Országos Bírói Hivatal elnöke) választják ki a bíróságok elnökeit, akik pedig hajlamosak lehetnek **széles jogkörüket arra használni**, hogy a politikusok felé fennálló lojalitásukból fakadóan a nem engedelmeskedő bírókra **nyomást gyakoroljanak vagy szankcionálják őket**.

19 Franciaországnak is számos jogállamiságot érintő problémával kell szembenéznie, ide tartozik a bírói ág politikai befolyásoltsága. Franciaországot miért nem bírálják ugyanúgy, ahogyan Lengyelországot?

A francia és a lengyel igazságszolgáltatás irányítása hasonló abban a tekintetben, hogy a formális hatalom az igazságszolgáltatási tanács és az igazságügyi minisztérium között oszlik meg. Azonban, ha közelebbről megnézzük az intézményi kialakításukat, akkor láthatjuk, hogy a **francia bírói ág a lengyelhez képest jobban elszigetelődik a politikai nyomásgyakorlással és/vagy elfoglalással szemben.**

Franciaországban az igazságszolgáltatási tanács tagjait maguk a bírák választják meg, míg Lengyelországban a parlament. **A bíróságok elnökeit a francia igazságszolgáltatási tanács választja ki, Lengyelországban ez az igazságügyi miniszter hatásköre.**

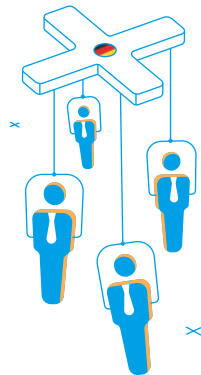
Franciaországban a tanács és a minisztérium együttműködése segíti az egyensúly fenntartását és megakadályozza azt, hogy bármelyik oldal visszaéljen a hatalmával. Lengyelországban a rendszerből a tanács kormánypártnak való politikai alárendeltsége miatt ez az egyensúly hiányzik. Ezen különbségek teszik érthetővé és indokoltá az Európai Bizottság eltérő értékelését.

Az Európai Unió Bírósága megállapította, hogy a német ügyészek sem függetlenek. Akkor miért csak Lengyelországot és Magyarországot bíráljuk?

2019-ben az Európai Unió Bírósága megállapította, hogy a német ügyészek nem elég függetlenek ahhoz, hogy európai elfogatóparancsot adjanak ki, mivel egyes esetekben az igazságügyi minisztériumnak jogosultsága volt arra, hogy utasítsa őket. Ezután Németországban az elfogatóparancsok kibocsátásának hatáskörét a bírának adták át.

Azonban fontos, hogy az EU Bíróságának megállapításai a német jobbközép koalíció kormányzása alatt széles körű reformvitákat váltottak ki. Az új balközép koalíció 2021. novemberi megállapodása kifejezetten kitér arra, hogy szándékában áll ezt a rendszert megreformálni. Ezek a viták és lépések jól mutatják, hogy a német kormány elismeri az Európai Unió Bíróságának hatáskörét és elköteleződik amellett, hogy az EUB határozatának megfelelően változtasson a törvényein és gyakorlatain – a mindenkorai kormány politikai színezetétől függetlenül.

A karlsruhe-i székhelyű német Szövetségi Alkotmánybíróság az EUB-t folyamatosan megkérdőjelezi. Akkor miért csak Lengyelországot kell folyton kritizálni?

A német Szövetségi Alkotmánybíróság 2020-as ítélete az Európai Központi Bank által indított kötvényvásárlási program (Public Sector Asset Purchase Programme) részleges alkotmányellenességéről nem összehasonlítható a lengyel alkotmánybíróság 2021. októberi ítéletével a közösségi jog elsőbbsége tekintetében. A kettő között három kulcsfontosságú különbség van:

- Először is, a német alkotmánybíróság egymaga járt el; míg a lengyel a kormány kérelmére.
- Másodszor, a német alkotmánybíróság határozata egy önmagában álló ügyre, az EKB kötvényvásárlási programjára vonatkozott; a lengyel alkotmánybíróság pedig általánosságban véve a közösségi jog elsőbbségét kérdőjelezte meg.
- Végül az EKB és a német kormány magyarázatait követően a német alkotmánybíróság megállapította, hogy az ügyet rendezték.

A lengyel kormány a közösségi jog ellen indított támadását továbbra is folytatja – a lengyel alkotmánybíróságnál további, az EUB ítélezési gyakorlatának egyéb elemeit érintő ügyeket indítottak.

A lengyelek támogatják az igazságszolgáltatás reformját. Nem ellentétes a demokráciával, ha szembemegyünk az akaratukkal?

A lengyelek már jóval a jelenlegi kormányzó párt hatalomra kerülése előtt szerettek volna reformokat az igazságszolgáltatásban. A kormány azt ígérte, hogy így a bíróságok az átlagemberek szempontjából jobban működnek majd, **de ezt az ígéretet nagyrészt nem teljesítette.**

A kevés alkalmazottal és forrással rendelkező bíróságokon az ügyteher egyre csak nőtt, így már hónapokba került, míg olyan egyszerű feladatokat végrehajtottak, mint egy személy tulajdonjogának és jelzálogának bejegyzése a földhivatali nyilvántartásban. A digitalizáció lassú üteme miatt a lengyel igazságszolgáltatás továbbra is papíralapú rendszerrel működik. Az eljárások hossza bizonyos területeken még meg is nőtt.

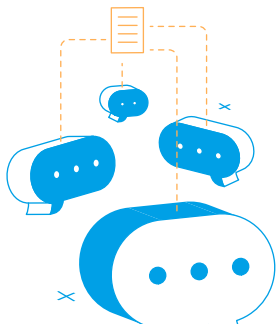
A bíróságok hatékonyságával és eredményességével kapcsolatban felmerülő problémák aláássák a lakosság igazságszolgáltatásba vetett bizalmát. A közvélemény-kutatások kimutatták, hogy a lengyelek túlnyomó többsége a 2015 után végrehajtott reformokat nem tartja kielégítőnek.

A valódi bírói reformokat támogatják, nem pedig a fékek és ellensúlyok rendszerének lebontását, **ami a nyomásgyakorlás és megfélemlítés kockázatának teszi ki a bírákat.**

Nem lehet, hogy az EU politikai okokból, pártpolitikai megfontolásból ellenzi a lengyel és magyar reformokat, a nemzetállamok meggyengítését célzó euro-föderalista alapon?

Az Unió 27 tagállama és különféle politikai pártjaik nagyon sokféleképpen látják az uniós integrációt és annak jövőjét. Vannak, akik szeretnék bizonyos uniós hatásköröket visszaadni a tagállamoknak, mások nagyobb gazdasági együttműködést szeretnék. Egyesek több integrációt kívánnak az adózás és a társadalombiztosítás területén, mások azt várják, hogy a blokk erősítse meg a katonai védelmét.

Az Unió reformjait eddig mindig heves vita követte, majd a tagállamok megegyeztek egymással. Az EU-n belüli döntéshozatali folyamat gyakorlatilag lehetetlenné teszi, hogy egyetlen ember, politikai párt vagy ország egyedül érvényesítse az akaratát. Az Uniót gyakran pont az ellenkezője miatt bírálják – képtelen egy erős akaratot érvényesíteni, mivel a tagállamok között hiányzik az egyhangú egyetértés. Az állítás, miszerint az Unió ellentétes állásfoglalása csak a tagállamokat akarja gyengíteni, alaptalan.

24

Mi a helyzet a lengyel és magyar kormányok érvelésével, miszerint az EU ultraliberális ideológiát akar rájuk erőltetni, egyenlőséget követel az LMBTIQ emberek számára egy olyan kulturális és nemzeti identitás hátrányára, amely soha nem fogadta el őket?

Az uniós tagállamok sok tekintetben különböznek és ez a jogszerű gondolat az EU jelmondatában is tükröződik: „egység a sokszínűségben”. Az Európai Unióról szóló szerződés 4(2) cikke is kimondja, hogy **az Unió tiszteletben tartja a tagállamok nemzeti identitását**. A tagállamok az „erkölcsi szakpolitika” szabályozása tekintetében széles mozgástérrel rendelkeznek (például hogy engedélyezik-e az azonos neműek házasságát).

Mindemellett az Unió lefektetett korlátozott számú, kötelező érvényű minimális normákat, amelyek alkalmazásáról a tagállamok megállapodtak. **Ezen normák egyike az Európai Unió Alapjogi Chartájának 21. cikke, amely kimondja az LMBTIQ emberek egyenlőséghez való jogát és a hátrányos megkülönböztetés tilalmát.** Az Európai Bizottságnak ezért kellett kötelezettségszegési eljárást indítania Magyarország ellen, amikor az iskolákban betiltotta az LMBTIQ tartalmakat. Az Európai Bizottság ugyanezen ok miatt döntött úgy, hogy felfüggeszti azon lengyel városoknak szánt támogatások folyósítását, ahol „LMBTIQ-mentes övezeteket” alakítottak ki.

25

Nincs igaza a lengyel és magyar kormányoknak akkor, amikor azt mondják, hogy az EU-nak nincs kompetenciája beleszólni a nemzeti média „reformjaiba”?

A nemzeti média pénzügyi támogatására és szabályozására az Unió belső piacát szabályozó joganyag különféle rendelkezései vonatkoznak, ilyenek az állami támogatásra vonatkozó szabályok és az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv.

Emellett, ha az állampolgároknak nincs hozzáférésük a független médiához, akkor nem tudnak érdemben élni a szólásszabadságukkal, a választásokon nem tudnak tájékozott döntésen alapuló szavazatot leadni, ideértve az uniós jog hatáskörébe tartozó választásokat, mint például az európai parlamenti választásokat is.

Ay uniós jog tehát különféle szempontokból már lefedi a nemzeti médiát is. Az Európai Bizottság ezért döntött úgy, hogy pert indít Magyarország ellen, miután a **Klubrádió**, egy független rádióállomás, másodfokon is veszített frekvenciahasználati jogának meghosszabbítása ügyében. A Bizottság ugyanilyen eljárás mellett dönthet, ha a lengyel kormány ismét megpróbálja korlátozni a független lengyel **TVN24** tévécsatorna tevékenységét.

